

Iščemo karantenske in druge gozdu nevarne organizme

Evropska smrekova grizlica (*Gilpinia hercyniae*)

Simon Zidar in dr. Andreja Kavčič, Oddelek za varstvo gozdov,
Gozdarski inštitut Slovenije (simon.zidar@gozdis.si)

Evropska smrekova grizlica

LATINSKO IME

Gilpinia hercyniae (Hartig, 1837)

RAZŠIRJENOST

Domorodna in razširjena je v srednji in severni Evropi ter Aziji. V Aziji njen areal sega do Sibirije na severu, preko Mongolije do Koreje in Japonske na vzhodu. Vnesena je bila v Veliko Britanijo in Severno Ameriko, kjer je invazivna tujerodna vrsta. V Sloveniji še ni podatkov o njenem pojavljanju.

GOSTITELJI

Napada smreke (*Picea* spp.). V Evropi je njen glavni gostitelj navadna smreka (*P. abies* (L.) H. Karst.). V Severni Ameriki se pojavlja na severnoameriških vrstah smrek, prednostno na beli smreki (*P. glauca* (Moench) Voss) in tudi na sitki (*P. sitchensis* (Bong.) Carrière). Ob odsotnosti naravnih gostiteljev se pojavlja tudi na jelkah (bela jelka (*Abies alba* Mill.), balzamova jelka (*A. balsamea* (L.) Mill.) in druge).

OPIS

Evropska smrekova grizlica spada med rastlinske ose (Hymenoptera, Symphyta). Ličinke (pagosenice) se hranijo z iglicami prejšnjega leta in starejšimi. Iglice objedajo od junija do oktobra. Pojavljajo se predvsem na nižjih vejah dreves in na drevju ob robu sestojev. So varovalno zelene obarvane, pogosto postavljene s telesom vzdolž iglice in zato težko opazne. Starejše ličinke imajo vzdolž telesa pet belih vzdolžnih prog in so zato opaznejše. Glavo imajo sprva črno, v poznejših stadijih pa porjavi. Ličinke zrastejo 15 do 20 mm v dolžino. Pagosenica se jeseni zabubi v kokonu, ki ga sprede med iglicami, ali pa se spusti na tla in se zabubi v tleh. Kokon je rdeče rjav, ovalne do vretenaste oblike, velik 9 x 4 mm. Buba prezimi. Naslednjo pomlad se izležejo odrasle ose. V populaciji prevladujejo samice, ki merijo 6 do 9 mm v dolžino in imajo črno telo z rumenimi vzorci. Glavo imajo rumeno s črno progjo preko oči. Samica ima žagasto leglico, s pomočjo katere odloži 35 do 60 jajčec. Bledo zelena ovalna jajčeca odlaga posamič v enoletne iglice. Sprva so neopazna, pozneje pa žepik iglice z razvijajočim se jajčecem dobi prepoznavno nabreklost in rumenkasto do svetlo rjavo obarvanost. Samci so zelo redki in manjši (4 do 8 mm). Grizlica se večinoma razmnožuje nespolno s partenogenezo; ima eno do tri

generacije na leto, odrasle rojijo okvirno v obdobju maj–junij, julij–avgust in september. Ose so dobri letalci, vnos s človekom pa poteka s premiki gostiteljev in deli rastlin, s prstjo ter kot slepi potniki. Zaradi partenogenetskega načina razmnoževanja se lahko hitro namnoži in vzpostavi aktivno populacijo osebkov.

ZNAČILNA ZNAMENJA (SIMPTOMI)

- defoliacija (izguba iglic) starejših iglic, sivkasto rjav videz krošnje in sušenje krošnje v smeri od spodaj navzgor; navadno napad postane zaznaven šele po nekaj letih,
- svetlo zeleni do rdečkasto rjavi ovalni iztrebki (2 x 1 mm) pagosenic, ki se nabirajo med iglicami napadenih poganjkov in na tleh, so eden najbolj očitnih znakov napada,
- zelene do 20 mm dolge pagosenice, ki so postavljene s telesom ob iglici (Slika 1),
- odrasle osice v krošnji (Slika 3).

VPLIV

Vpliv grizlice v njenem naravnem arealu je zelo majhen, saj na tem območju ne prihaja do namnožitve. Večji je vpliv vrste na območjih, kamor jo je vnesel človek in kjer prihaja do večjih namnožitvev na neevropskih vrstah smrek. V ekstremnih primerih lahko pagosenice povzročijo skoraj popolno defoliacijo – ostanejo le najmlajše iglice na koncih poganjkov. Zaradi defoliacije drevo oslabi in postane dovzetno za negativne vplive drugih škodljivih dejavnikov (podlubniki ...). V ZDA in Kanadi je evropska smrekova grizlica pomembna gozdna škodljivka, ki povzroča obsežno sušenje smrekovih gozdov.

MOŽNE ZAMENJAVE

Vrsto je mogoče zamenjati z nekaterimi drugimi smrekovimi grizlicami, npr. navadno smrekovo grizlico (*Pristiphora abietina*). Zanesljivo razlikovanje ličink in odraslih osebkov je večinoma mogoče samo s pomočjo analize osebkov v laboratoriju.

INFORMACIJE

- Portal o varstvu gozdov (www.zdravgozd.si)
- Portal Invazivke (www.invazivke.si)
- Gozdarski inštitut Slovenije (www.gozdis.si)

ČE OPAZITE OPISANE SIMPTOME ALI NAJDETE ŠKODLJIVCA,
obvestite Gozdarski inštitut Slovenije (Oddelek za varstvo gozdov) ali
o najdbi poročajte v spletnem portalu Invazivke oziroma z mobilno aplikacijo Invazivke.

Slika 1: Pagosenice evropske smrekove grizlice (foto: Gerhard Elsner, Biologische Bundesanstalt für Land- und Forstwirtschaft, Bugwood.org)

Slika 2: Bube evropske smrekove grizlice v kokonih (foto: Gerhard Elsner, Biologische Bundesanstalt für Land- und Forstwirtschaft, Bugwood.org)

Slika 3: Bube evropske smrekove grizlice v kokonih (foto: Gerhard Elsner, Biologische Bundesanstalt für Land- und Forstwirtschaft, Bugwood.org)

Tisk in oblikovanje publikacije je izvedeno v okviru projekta LIFE ARTEMIS (LIFE15 GIE/SI/000770), ki ga sofinancirajo Evropska komisija v okviru finančnega mehanizma LIFE, Ministrstvo za okolje in prostor, Mestna občina Ljubljana in Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije. Priprava prispevka je bila izvedena v okviru projekta CRP Uporabnost ameriške duglazije in drugih tujerodnih drevesnih vrst pri obnovi gozdov s saditvijo in setvijo v Sloveniji (V4-1818).

